

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mylläri, Taina

Title: Moniverbiset konstruktiot ja oppijansuomen kompleksisuus kielitaidon eri tasoilla

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © 2023 Kirjoittajat

Rights: CC BY-NC 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Please cite the original version:

Mylläri, T. (2023). Moniverbiset konstruktiot ja oppijansuomen kompleksisuus kielitaidon eri tasoilla. *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja*, 33, 152-180. <https://doi.org/10.5128/LV33.05>

Moniverbiset konstruktiot ja oppijansuomen kompleksisuus kielitaidon eri tasoilla

TAINA MYLLÄRI

Vilnan yliopisto, Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä. Kielitaitoa ja sen kehitystä voidaan tarkastella oppijankielen tarkkuuden, sujuvuuden ja kompleksisuuden avulla. Yksinkertaisimmillaan tarkkuudella tarkoitetaan kielen virheettömyyttä ja sujuvuudella kielen tuottamisen helppoutta. Kompleksisuutta puolestaan voidaan ajatella monipuolisuutena: mitä enemmän kielisysteemissä on osasia ja mitä useammalla tavalla niitä voidaan yhdistää, sitä kompleksisempi kielisysteemi on. Syntaktista kompleksisuutta kuitenkin mitataan usein määrällisillä mittareilla, jotka eivät välttämättä tavoita syntaktisten rakenteiden monipuolistumista. Tässä tutkimuksessa keskitytään finiittiverbin ja infiniittisen verbinmuodon sisältäviin konstruktioihin ja niiden käyttöön oppijansuomessa kielitaidon eri taitotasolla. Tavoitteena on selvittää, tapahtuuko konstruktioissa sellaisia muutoksia, jotka eivät tule näkyviin perinteisillä syntaktisen kompleksisuuden mittareilla. Aineisto koostuu Jyväskylän yliopiston Cefling-korpuksen aikuisten suomenoppijoiden mielipideteksteistä. Tulokset osoittavat, että tarkasteltavat konstruktiot eivät ylempillä taitotasolla ole välttämättä pitempiä kuin alemmilla taitotasolla mutta niissä on enemmän variaatiota. Samalla tulokset tukevat näkemyksiä, joiden mukaan useimmin käytetyt syntaktisen kompleksisuuden mittarit eivät tavoita oppijankielen kompleksisuuden kaikkia ulottuvuuksia ja että ainakaan kaikissa kielissä syntaktista, morfologista ja leksikaalista kompleksisuutta ei välttämättä voi rajata erillisiksi ilmiöiksi.

Avainsanat: toisella kielellä kirjoittaminen; Eurooppalainen viitekehys; syntaktinen kompleksisuus; verbikonstruktiot; suomi

1. Johdanto

Kielitaito on muutakin kuin sujuvuutta ja tarkkuutta. Toisen kielen oppimisen tutkimuksessa näitä kahta täydentämässä käytetään usein kompleksisuutta, ja yhdessä nämä kolme tunnetaan lyhenteellä CAF (engl. *complexity, accuracy, fluency*). Vaikka myös sujuvuus ja tarkkuus voidaan määritellä monin tavoin, vaikeimmin määriteltäväksi on osoittautunut kompleksisuus, jota on tutkittu sekä itsenäisenä kielitaidon osa-alueena että osana kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden muodostamaa kolmikkoa (Ellis & Barkhuizen 2005; Michel 2017; Housen ym. 2019).

Oppijankielen kompleksisuus on moniulotteinen ilmiö (Norris & Ortega 2009). Se voidaan jakaa leksikaaliseen ja kieliopilliseen kompleksisuuteen, joista jälkimmäinen voidaan vielä jakaa syntaktiseen ja morfologiseen kompleksisuuteen (ks. Bulté & Housen 2012). Näistä eniten tutkittu on syntaktinen kompleksisuus (De Clercq & Housen 2017). Sitä mitataan tavallisesti lauseisiin ja niistä muodostuviin laajempiin yksiköihin perustuvilla määrällisillä mittareilla (esim. Bulté & Housen 2012; Ellis & Barkhuizen 2005; Wolfe-Quintero ym. 1998). Nämä mittarit tavoittavat kuitenkin vain osan mahdollisesta oppijankielen rakenteiden kehityksestä, sillä esimerkiksi keskenään hyvin erilaiset T-yksiköt eli päälauseen ja sille alisteisten rakenteiden muodostamat kokonaisuudet voivat sisältää täysin saman määrän sanoja (Biber ym. 2011; Kyle & Crossley 2018; Rimmer 2006), ja esimerkiksi lauseet *se näyttää hyvältä* ja *se näyttää toimivan* ovat näiden mittareiden mukaan yhtä kompleksisia. Oppijankielen kompleksisuuden määrällisen mittaamisen rinnalle tarvitaan myös laadullista tutkimusta (Larsen-Freeman 2009; Martin 2013; Reiman 2011b). Esimerkiksi oppijankielen konstruktioiden tarkastelu voi nostaa näkyväksi sellaisia kompleksisuuden kehityskulkuja, joita määrälliset mittarit eivät tavoita (Reiman 2011a, 2011b, 2014).

Tässä artikkelissa oppijansuomen kompleksisuutta tarkastellaan finiittiverbistä ja infiniittisestä verbinmuodosta koostuvien moniverbisten konstruktioiden avulla. Näissä infiniittisenä verbinmuotona voi olla A-infinitiivi (*alkaa tehdä*), MA-infinitiivi (*rupeaa tekemään*) tai partisiippimuoto (*näkyy tekevän*). Moniverbisten konstruktioiden ilmaantumisen oppijankieleen voi näkyä syntaktisen kompleksisuuden määrällisissä mittareissa: esimerkiksi *voin tehdä* on rakenteena pitempi kuin *teen* ja kasvattaa siksi lauseen tai T-yksikön sanamäärää. Samoin erilaisten infiniittisten rakenteiden yhdistäminen voi tuottaa sanamäärältään pitempiä ilmauksia: kun konstruktio *opin lukemaan* yhdistetään esimerkiksi modaaliseen *voida*-verbiin, ilmaus pitenee kolmisanaiseksi (*voin oppia lukemaan*). Sen sijaan konstruktion leksikaalinen ja morfologinen laajeneminen jäävät määrällisten mittareiden tavoittamattomiin silloin, kun ne eivät vaikuta konstruktion sanamäärään (Martin ym. 2010).

Moniverbiset konstruktiot ilmantuvat oppijansuomeen heti taitotasolla A1, ja kielitaidon tason noustessa morfologinen ja leksikaalinen variaatio lisääntyy: A-infinitiivin lisäksi moniverbisissä rakenteissa aletaan käyttää MA-infinitiiviä ja partisiippimuotoja samalla kun rakenteissa käytettyjen verbien kirjo laajenee (esim. Haapala 2008; Kynsijärvi 2007; Paavola 2008). Oppijansuomen moniverbisissä konstruktioissa ja niiden kompleksisuudessa tapahtuu siis myös sellaisia muutoksia, joita ei voi havaita lauseiden tai T-yksiköiden sanamääriin perustuvilla määrällisillä mittareilla. Tässä artikkelissa tavoitteena on selvittää, mitä nämä muutokset voivat kertoa oppijansuomen kompleksisuudesta kielitaidon eri tasoilla, ja näin monipuolistaa aiemmassa tutkimuksessa (esim. Mylläri 2020) määrällisillä mittareilla saatuja tuloksia oppijansuomen kompleksisuudesta. Artikkelin tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia moniverbisistä konstruktiota oppijansuomen taitotasolla A1–C2 käytetään?
2. Millaista oppijansuomen kompleksisuus on, kun sitä tarkastellaan moniverbisten konstruktioiden avulla?

Tutkimusaineistona on 241 suomi toisena kielenä (S2) -mielipidetekstiä, jotka sijoittuvat Eurooppalaisen viitekehysten (EVK 2003) taitotasolle A1–C2. Aineistoa tarkastellaan tekstimassana taitotasoin. Konstruktioissa tapahtuvia muutoksia kuvataan määrällisesti ja aineistoesimerkkien avulla.

2. Taustaa

2.1. Oppijankielen kompleksisuudesta ja sen mittaamisesta

Oppijankielen kompleksisuutta voidaan tarkastella käytettyjen kielenpiirteiden monipuolisuutena (esim. Ortega 2003: 492) tai kielisysteemin sisältämien osien ja niiden välisten kytkösten määränä ja monipuolisuutena (esim. Bulté & Housen 2012). Syntaktista kompleksisuutta on tyypillisesti mitattu sellaisilla määrällisillä mittareilla kuin T-yksikön keskipituus sanoina (Mean Length of T-Unit eli MLT tai MLTU) tai lauseen keskipituus sanoina (Mean Length of Clause, MLC) (esim. Ortega 2003). Näistä ensimmäisen katsotaan mittaavan syntaktista kompleksisuutta yleisellä tasolla ja jälkimmäisen lausetasolla (Bulté & Housen 2012; Norris & Ortega 2009). Etenkin T-yksikön pituuteen perustuvia mittareita on kuitenkin arvosteltu siitä, että ne korostavat alisteisten rakenteiden osuutta kompleksisuuden muiden ulottuvuuksien kustannuksella (esim. Bulté & Housen 2012; Kyle & Crossley 2018) ja jättävät huomiotta esimerkiksi rinnastamisen (Bardovi-Harlig 1992). Mittareissa keskitytään tavallisesti kielenyksiköiden keskimääräisiin pituuksiin, ja syntaktisten rakenteiden monipuolisuutta mitataan vain harvoin (De Clercq & Housen 2017).

Oppijansuomen kompleksisuutta rakenteiden variaation näkökulmasta samasta aineistosta kuin tässä tutkimuksessa ovat tarkastelleet Reiman (2011a) ja Seilonen (2013). Reiman (2011a) on tutkinut transitiivikonstruktioiden käyttöympäristöjä ja havainnut, että taitotason noustessa käyttöyhteydet laajenevat ja transitiivikonstruktioita aletaan esimerkiksi yhdistää erilaisiin infinitiivirakenteisiin. Oppijansuomen nollapersoonaisia ilmauksia tutkinut Seilonen (2013) puolestaan on

havainnut muun muassa, että nesessiivisten ilmausten rakenteellinen ja leksikaalinen kirjo kasvaa kielitaidon tason noustessa: nesessiivinen *pitää*-konstruktio ilmaantuu oppijoiden teksteihin heti taitotasolla A1, nesessiivi-ilmaukset *tulee tehdä* ja *on tehtävä* taitotasolla B2, ja taitotasolla C2 nesessiivi-ilmauksissa on käytössä yhdeksän eri verbiä. Kielenyksiköiden pituuteen perustuvat syntaktisen kompleksisuuden määrälliset mittarit tavoittavat näistä muutoksista vain ne, jotka lisäävät lauseen tai T-yksikön sanamäärää, mutta eivät morfologisen ja leksikaalisen variaation lisääntymisen kaltaisia muutoksia, jotka eivät näy konstruktion sanamäärässä (Martin ym. 2010). Tämä saattaa osaltaan selittää sitä, miksi perinteiset syntaktisen kompleksisuuden määrälliset mittarit eivät näytä erottelevan oppijansuomen taitotasoa kovin hyvin (Mylläri 2020).

Oppijansuomen syntaktista kompleksisuutta ovat tutkineet määrällisten mittareiden avulla myös Tilma (2014) sekä Spoelman ja Verspoor (2010). Oppijansuomen syntaktista kehitystä yhdeksän kuukautta kattavassa pitkittäisaineistossa tarkastellut Tilma (2014) havaitsi, että aineiston teksteissä sekä lauseet että virkkeet pitenivät oppimisen edetessä, kun niiden pituutta mitattiin morfeemeina. Käyttämistään syntaktisen kompleksisuuden mittareista Tilma (2014) totesi oppijansuomeen parhaiten soveltuvaksi lauseen keskipituuden morfeemeina. Yhdeltä suomenoppijalta kolmen vuoden aikana kerättyä pitkittäisaineistoa tutkineet Spoelman ja Verspoor (2010) puolestaan totesivat, että syntaktisen kompleksisuuden kehitys ei tutkimuksessa käytettyjen mittareiden mukaan ollut lineaarista.

2.2. Suomen kielen moniverbisistä konstruktioista

Myös oppijansuomen verbiketjuja ja muita moniverbisistä rakenteita on tarkasteltu suhteessa taitotasoon. Tämän tutkimuksen aineiston kanssa osittain päällekkäisillä aineistoilla tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että moniverbisten rakenteiden esiintymistaajuus ja niissä käytettyjen verbien kirjo kasvavat ja että konstruktioiden rakenteellinen variaatio

lisääntyy taitotasolta toiselle (Haapala 2008; Kynsijärvi 2008; Paavola 2008; Puhakka 2010; Seilonen 2013). Ensimmäisenä finiittiverbien yhteyteen ilmaantuvat A-infinitiivi, sitten MA-infinitiivi ja partisiippimuodot (Haapala 2008; Paavola 2008). Modaaliset ja nesessiiviset verbiketjut ilmaantuvat suomenoppijoiden teksteihin jo alimmilla taitotasoilla, merkitykseltään erikoistuneet konstruktioit viimeisinä (esim. Seilonen 2013). Lisäksi konstruktioiden leksikaalinen variaatio kasvaa, mikä pätee sekä finiittiverbeihin että infiniittisiin verbinmuotoihin (Haapala 2008; Kynsijärvi 2008; Paavola 2008; Puhakka 2010; Seilonen 2013).

Tässä tutkimuksessa keskitytään oppijansuomen syntaktiseen kompleksisuuteen ja sen kehittymiseen tarkastelemalla finiittiverbin ja vähintään yhden infiniittisen verbinmuodon sisältävien konstruktioiden käyttöä ja sen muuttumista kielitaidon tasolta toiselle. Nämä verbikonstruktioit ovat syntaktisen kompleksisuuden näkökulmasta mielenkiintoisia siksi, että niissä kielitaidon kehittyminen voi näkyä sekä ilmausten pitenemisenä että niiden monipuolistumisena. Lisäksi rakenteiden tarkastelussa konstruktioina yhdistyvät syntaktinen, morfologinen ja leksikaalinen kompleksisuus. Tarkasteltaviksi moniverbisiksi konstruktioiksi valittiin modaaliverbistä tai muusta abstraktista verbistä ja infiniittisestä verbinmuodosta koostuvat verbiketjut (esim. *voin tehdä, pyrin tekemään, näytät tekevän*) (VISK: § 496) sekä sellaiset vakiintuneet apu- ja pääverbistä koostuvat rakenteet, joita voidaan pitää verbiliittoina (esim. *olen tekemättä, tulen tekemään, on tehtävä, tulin tehneeksi*) (VISK: § 451). Lisäksi tarkasteluun otettiin mukaan rakenteet, joissa A-infinitiivi toimii finiittiverbin objektina (esim. *haluan tehdä, yritän tehdä*) (VISK: § 493), ja rakenteet, joissa MA-infinitiivi toimii finiittiverbin täydennyksenä (esim. *menen tekemään, rentoudun lukemalla*) (VISK: § 494).

Tässä artikkelissa tarkasteltavissa moniverbisissä konstruktioissa on käytössä kaksi eri infiniittiä. Niistä selvästi yleisempi on A-infinitiivi, joka on Lauseopin arkiston koodatussa yleiskielisessä aineistossa kaksi kertaa niin yleinen kuin MA-infinitiivi (VISK: § 1228). Infinitiivien yleisyydessä on kuitenkin eroja murteiden ja kirjakielen välillä (Herlin & Visapää 2005: 17). ”Iso suomen kielioppi” luettelee 16 verbiä, jotka

voivat muodostaa verbiketjun yhdessä A-infinitiivin kanssa (VISK: § 496), sekä 24 verbiä, jotka voivat saada objektiksi infinitiivilausekkeen, ja toiset 24 verbiä, joiden objektina voi olla NP, infinitiivilauseke tai lause (VISK: § 469). Näiden lisäksi A-infinitiiviä voidaan käyttää *olla*-verbin kanssa verbiliitossa *olla (vähällä) tehdä* (VISK: § 541) sekä verbien *tulla* ja *kuulua* kanssa nesessiivisissä ilmauksessa (*kuuluu tehdä, tulee tehdä*) (VISK: § 1577). MA-infinitiivin kanssa verbiketjun muodostavia verbejä on puolestaan lueteltu 7 (VISK: § 496). Lisäksi MA-infinitiiviä voidaan käyttää verbin täydennyksenä (VISK: § 470). ”Iso suomen kielioppi” luettelee noin 80 eri verbiä, joiden muottitäydennyksenä MA-infinitiivi voi toimia (VISK: § 479). Lisäksi MA-infinitiivi voi ”Ison suomen kieliopin” mukaan muodostaa verbiliiton verbien *olla (on tekemässä, on tekemäisillään, on tekemättä)*, *jäädä (jäädä tekemättä)*, *jättää (jättää tekemättä)*, *pitää (pitää tekemän)* ja *tulla (futuurinen tulla tekemään)* kanssa (VISK: § 541). MA-infinitiivin yleisin sijamuoto on illatiivi (Herlin & Visapää 2005: 17; VISK: § 1228). Lauseopin arkiston koodatussa yleiskielisessä aineistossa muut sijamuodot ovat yleisyysjärjestyksessä abessiivi, inessiivi, adessiivi ja elatiivi (VISK: § 1228).

Myös tämän tutkimuksen aineiston kanssa osittain päällekkäisissä oppijansuomen aineistoissa A-infinitiivi on yleisin infiniittinen verbinmuoto (Haapala 2008; Kynsijärvi 2007; Paavola 2008). Edistyneen oppijansuomen piirteitä toisessa aineistossa tutkinut Ivaska (2014) on havainnut, että A-infinitiivien käyttö S2-teksteissä poikkeaa sen käytöstä äidinkielisessä vertailuaineistossa. Ivaska (2014: 179–180) totesi, että S2-teksteissä A-infinitiiviä esiintyy vähemmän ja että ero liittyy verbiketjujen määrään ja siihen, mitä finiittiverbejä niissä käytetään. Ketjuuntuvia verbirakenteita tutkineen Seppälän (2013) mukaan ICLFI-korpuksen teksteissä yleisimmät A-infinitiivin vaativat verbit ovat *voida*, *haluta*, *saada*, *yrittää*, *alkaa* ja yleisimmät MA-infinitiivin vaativat *lähteä*, *mennä*, *oppia*, *pystyä*, *auttaa*, *käydä*, *istua*, *olla* sekä *tulla*. Nesessiiviset rakenteet eivät olleet mukana Seppälän tutkimuksessa.

Infinitiivien lisäksi moniverbisissä konstruktioissa voidaan käyttää verbin partisiippimuotoja. Vaikutelmaverbit *kuulua*, *näkyä*, *näyttää*,

osoittautua, tuntua ja vaikuttaa voivat muodostaa VA-partisiipin kanssa verbiketjun (VISK: § 496). Verbit *olla, tulla* ja *saada* puolestaan voivat muodostaa verbiliiton VA-partisiipin (*on tehtävä, on tehtävissä, on tekevä, on tekevinään, tulee tehtäväksi, saa tehtäväkseen*) tai NUT-partisiipin (*on tehneenä, tulee tehneeksi, tulee tehtyä ~ tehdyksi, saa tehtyä ~ tehdyksi*) kanssa, verbi *ottaa* VA-partisiipin kanssa (*ottaa tehtäväkseen*) ja verbi *joutua* NUT-partisiipin kanssa *joutua (joutuu pidätetyksi)* (VISK: § 451). Oppijansuomeen partisiipin sisältävät moniverbiset konstruktiot näyttävät ilmaantuvan myöhemmin kuin infinitiivin sisältävät (esim. Seilonen 2013) eivätkä kaikki erilaiset finiittiverbistä ja partisiipista koostuvat konstruktiot välttämättä ole käytössä ylimmillä taitotasoillaan (Haapala 2008).

Moniverbisistä konstruktioista tekee kompleksisuuden kannalta mielenkiintoisia lisäksi se, että niitä voidaan laajentaa myös infiniittisiä muotoja rinnastamalla (1) tai ketjuttamalla (2).

- (1) Minun mielessäni on aina semmoinen halu että **haluaisin katsoa ja kokea** jotain ihan erilaista ja ihmeellistä. (B2, F-698)
- (2) **Voisitko käydä** kaupassa **keskustelemassa** asiasta, **tai** vaikkapa **lähetää** kauppaan vastauksen. (C1, F-1075)

Syntaktisen kompleksisuuden tutkimuksessa lausetason rinnastamista pidetään usein tyypillisenä kielitaidon alimmille tasoille, lausekkeiden pitenemistä ja monipuolistumista puolestaan kielitaidon ylemmille tasoille (esim. Kuiken & Vedder 2019; Norris & Ortega 2009). Rinnastaminen ei kuitenkaan välttämättä ole pelkkää yksinkertaisten ilmausten liittämistä toisiinsa. Esimerkiksi Haapala (2008: 71) on kiinnittänyt huomiota siihen, että oppijansuomen verbiketjuissa esiintyy myös rinnastamista ja ellipsiä. Tekstuaalista ellipsiä voidaankin pitää sidosteisuuden keinona (Shore 2020: 574). Moniverbisen konstruktion osat voivat myös hajaantua kuten esimerkissä (2). Ketjuuntuvien verbirakenteiden osien väliin voivat adverbien lisäksi sijoittua esimerkiksi subjekti tai objekti (Vilkuna 2003: 277). Sekä elliptiset että hajaantuvat rakenteet ovat kompleksisuuden kannalta mielenkiintoisia, sillä niissä näkyy taito muunnella ja varioida konstruktioita.

3. Aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineistona on käytetty Jyväskylän yliopiston Cefling-hankkeen (Cefling 2007–2009) S2-aineiston aikuisten mielipidetekstejä. Aineisto kattaa Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasot A1–C2. Alkuperäiset tekstit on kirjoitettu testitilanteessa käsin ilman apuvälineitä rajoitetussa ajassa (Jantunen & Pirkola 2015). Alimmilla taitotasoilla tehtävänä on ollut kirjoittaa palautetta tehtävänannossa nimetystä palvelusta, keskitasolla ja ylimmillä taitotasoilla tehtävänä on ollut kirjoittaa mielipidekirjoitus annetusta aiheesta esimerkiksi lehden mielipidepalstalle lähetettäväksi. Tekstien arviointi taitotasoille on tehty Cefling-hankkeessa, ja sitä voidaan pitää luotettavana sekä tilastollisin että laadullisin menetelmin tarkasteltuna (Huhta ym. 2014). Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto (241 tekstiä, 23 596 sanaa) on aiemman syntaktisen kompleksisuuden tutkimuksen yhteydessä koodattu xml-muotoon ja siitä on poistettu sanasta sanaan tehtävänannoista kopioidut otsikot sekä verbittömistä rakenteista koostuvat aloitukset ja lopetukset, esimerkiksi erilaiset tervehdykset ja yhteystiedot (Mylläri 2020). Aineiston tekstien jakautuminen taitotasoille on esitetty taulukossa 1.

TAULUKKO 1. *Aineiston teksti- ja sanamäärät taitotasoittain*

Aineisto	Taitotaso						Yhteensä
	A1	A2	B1	B2	C1	C2	
Tekstejä	50	37	43	35	46	30	241
Sanoja	2 261	2 272	5 142	4 166	5 876	3 879	23 596

Tätä tutkimusta varten aineistosta poimittiin käsin kaikki finiittiverbien esiintymät. Esiintymät luokiteltiin moniverbisiin ja muihin finiittiverbi-konstruktioihin. Liittomuodot tulkittiin verbin taivutusparadigmaan kuuluviksi (esim. VISK: § 450) eikä niitä luokiteltu moniverbisiksi. Myös *on hauskaa* -lauseet rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, sillä samoja esiintymiä on käsitellyt Seilonen (2013) analysoidessaan nollapersoonaisen *on kiva* -konstruktion kehitystä koko Cefling-aineiston tasolla.

Mikäli löytynyt moniverbinen konstruktio oli osa laajempaa moniverbistä kokonaisuutta (esim. 3), koko ilmaus koodattiin aineistoon samaan konstruktioon kuuluvaksi siitä riippumatta, saivatko infiniittiset verbinmuodot omia määritteitään. Konstruktiot luokiteltiin finiittiverbin ja A-infinitiivin, finiittiverbin ja MA-infinitiivin tai finiittiverbin ja partitiippimuodon sisältäväksi ensimmäisen finiittiverbiä seuraavan infiniittisen verbinmuodon mukaan. Esimerkin (3) virkkeeseen koodattiin yksi finiittiverbin ja A-infinitiivin sisältävä moniverbinen konstruktio, jossa finiittiverbiin *täytyy* on yhdistetty kaksi keskenään rinnasteista A-infinitiiviä (*opettaa* ja *selittää*) ja jossa A-infinitiiveistä ensimmäiseen on lisäksi yhdistetty kaksi keskenään rinnasteista MA-infinitiiviä (*kirjoittamaan* ja *lukemaan*). Tällainen koodaus ei ota huomioon lauserajoja, mutta se tekee näkyväksi erilaiset tavat yhdistellä verbi + verbi -rakenteita.

- (3) Koulun **täutuu opettaa** oppilaan **kirjoittamaan ja lukemaan** hyvin **sekä selittää** mitkä ovat seuramukset jos he eivät opiskele hyvin. (B2, F-676)

Erikseen koodattiin esiintymät, joissa finiittiverbin kanssa käytetty verbinmuoto ei ollut tulkittavissa miksikään tarkasteluun valituista infiniittisistä muodoista (4) (oppijansuomen odotuksenmukaisesta poikkeavien muotojen tulkinnasta ks. esim. Brunni ym. 2015). Tällaisten esiintymien määrä aineistossa on varsin pieni, mutta niistä muodostettiin oma ryhmänsä, jota kutsutaan nimellä finiittiverbi + muu verbinmuoto. Näin aineiston määrälliseen tarkasteluun saatiin mukaan myös ne moniverbiset konstruktiot, joissa verbin infiniittinen muoto oli odotuksenvastainen (ks. myös Niiranen 2010). Yhden tai kahden kirjaimen poikkeamat vakiintuneesta kirjoitusasusta tulkittiin infiniitivimuodoiksi (5). Finiittiverbin infiniittisen laajennuksen kohdekielisydestä poikkeavia muotoja ovat tämän tutkimuksen aineiston kanssa osittain päällekkäisessä aineistossa käsitelleet tarkemmin esimerkiksi Haapala (2008) ja Paavola (2008).

- (4) ja **ei saa häritse** Sinun ystäväsi luokkaan (B1, F-638)
(5) Siihen menessä **pitä mietia** kuinka **voi säästä** turhia matkoja. (B1, F-663)

Sekä finiittiset että infiniittiset verbinmuodot lemmattiin eri verbien esiintymien määrän laskemiseksi. Lemmaksi koodattiin verbin A-infinitiivi. Kirjoitusvirheiden vaikutusta variaatioon kontrolloitiin tulkitsemalla vakiintuneesta kirjoitusasusta poikkeavat muodot oletetun tavoitemuodon tavoin. Esimerkissä (5) finiittiverbeiksi koodattiin siis *pitää* ja *voida*, infiniittisten muotojen puolestaan *mieltii* ja *säästää*.

Aineiston määrällisessä tarkastelussa käytetään sekä absoluuttisia että suhteellisia frekvenssejä. Absoluuttisten frekvenssien avulla saadaan näkyviin esiintymien lukumäärän vaikutus variaatioon etenkin silloin, kun esiintymiä on vähän: esimerkiksi taitotasolla A1 ja A2 on molemmilla kaksi finiittiverbin ja MA-infinitiivin sisältävän konstruktion esiintymää, joten näillä taitotasolla voi kummallakin olla enintään kaksi eri verbiä finiittiverbinä. Suhteelliset frekvenssit on tässä tutkimuksessa laskettu aiemmista Cefling-aineistosta tehdyistä tutkimuksista poiketen suhteessa kaikkien finiittiverbien määrään, ei suhteessa tuuhanteen sanaan. Tällä pyritään pienentämään aiemmassa tutkimuksessa (Mylläri 2020) havaitun lauseiden pitenemisen vaikutusta suhteellisiin frekvensseihin.

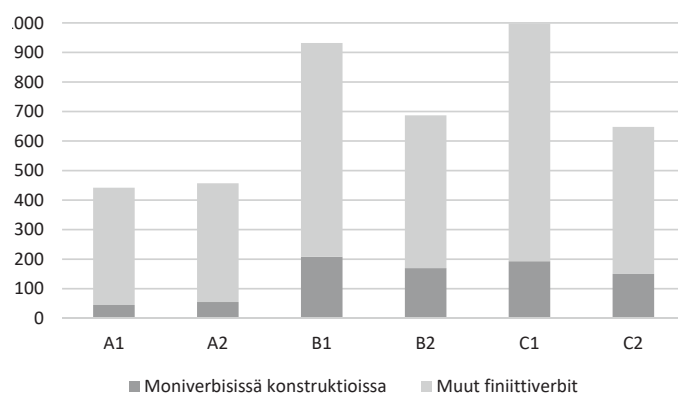
Aineiston tekstejä tarkastellaan taitotasoinen tekstimassana, ja aineistosta etsitään eri taitotasolla esiintyviä ja niille tyypillisiä piirteitä. Tavoitteena on löytää ryhmätasolla näkyviä trendejä kompleksisuuden kehityksessä. Yksilöllinen kielenkehitys, joka voi olla hyvin erilaista kuin ryhmätason kehitys (esim. Larsen-Freeman 2006; 2009), on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Tulosten esittely aloitetaan aineiston määrällisellä kuvauksella. Aluksi esitellään tutkittavien moniverbisten konstruktioiden absoluuttiset frekvenssit ja moniverbisten konstruktioiden osuus kaikista finiittiverbikonstruktioista taitotasoinen ja tarkastellaan konstruktioiden leksikaalista variaatiota niissä esiintyvien verbien kirjon avulla. Sen jälkeen moniverbisten konstruktioiden käyttöä eri taitotasolla

tarkastellaan aineistoesimerkkien avulla. Ensimmäisenä kartoitetaan aineistossa yleisimmän moniverbisen konstruktion eli *voida*-verbistä ja A-infinitiivistä koostuvan konstruktion käyttöä, sitten finiittiverbin ja MA-infinitiivin sisältävien konstruktioiden ja lopuksi finiittiverbin ja partisiippimuodon sisältävien konstruktioiden käyttöä eri taitotasolla.

4. Tulokset

Finiittiverbien absoluuttiset frekvenssit eri taitotasolla sekä moniverbisten konstruktioiden osuus kaikista finiittiverbien esiintymistä on esitetty kuviossa 1.

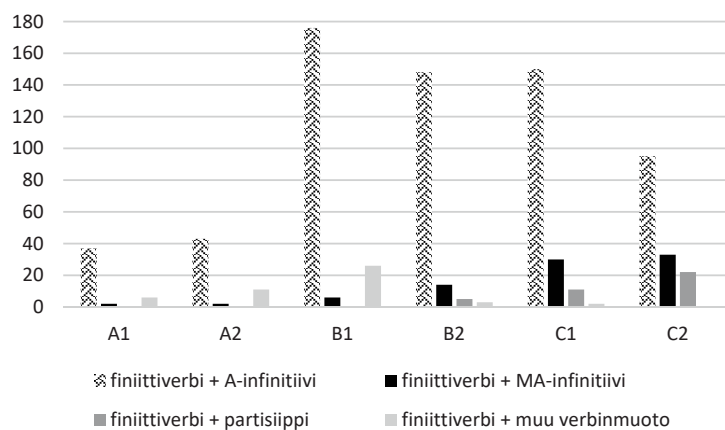

KUVIO 1. Finiittiverbien absoluuttiset frekvenssit ja jakautuminen moniverbisissä rakenteissa esiintyviin ja muihin finiittiverbeihin

Ensimmäiset finiittiverbin ja infiniittisen verbinmuodon sisältävät moniverbiset konstruktiot ilmaantuvat aineiston teksteihin heti taitotasolla A1. Saman havainnon ovat tehneet Haapala (2008), Kynsijärvi (2008), Paavola (2008), Puhakka (2010) ja Seilonen (2013). Nyt tarkasteltavien moniverbisten konstruktioiden absoluuttiset frekvenssit ovat suurimmillaan taitotasolla B1 ja C1. Tätä voi selittää se, että näillä taitotasolla aineiston kokonaissanamäärä on suurin. Myös taitotasolla

B2 ja C2 tekstien kokonaissanamäärät ovat lähes kaksinkertaisia taitotasoihin A1 ja A2 verrattuna, mikä voi osaltaan selittää sitä, että konstruktoiden esiintymiä on ylemmillä taitotasolla alempia enemmän. Tulokset ovat melko samansuuntaisia kuin aiemmat tulokset. Haapalan (2008) mukaan erilaisia infiniittirakenteita on eniten keskitasolla. Paavolan (2008) aineistossa moniverbisten rakenteiden suhteellinen määrä kasvoi taitotasolle B1 saakka ja väheni sen jälkeen hieman. Kynsijärven tarkastelemien *olla*-verbin sisältävien moniverbisten rakenteiden määrä puolestaan oli kielitaidon ylimmällä tasolla kolminkertainen keskitasoon verrattuna. Tässä tutkimuksessa tarkasteltavien moniverbisten konstruktoiden osuus kaikista finiittiverbien esiintymistä on suurin taitotasolla B2 ja C2, ja taitotasolla B1–C2 niiden osuus kaikista finiittiverbiesiintymistä on noin kaksinkertainen taitotasoihin A1 ja A2 verrattuna.

Myös tämän tutkimuksen aineistossa yleisin infiniittinen verbinmuoto on kaikilla taitotasolla A-infinitiivi, joka ilmaantuu aineistoon heti taitotasolla A1 (kuvio 2).

KUVIO 2. Eri rakennekonstruktoiden absoluuttiset frekvenssit taitotasoin

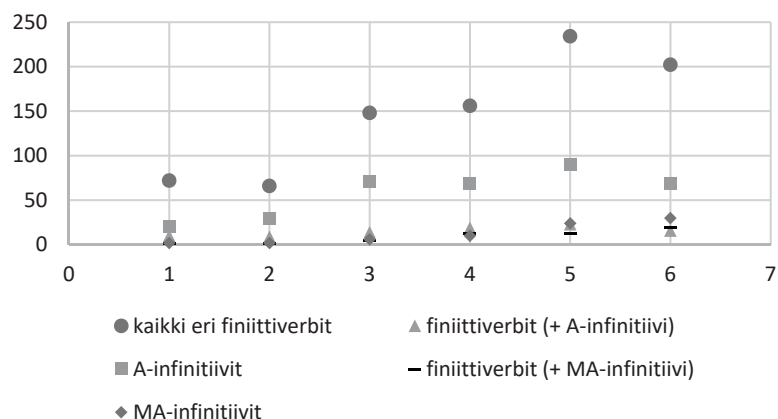
Taitotasolla A1 ja A2 noin neljä viidesosaa tarkasteltavista moniverbisistä konstruktiosta sisältää A-infinitiivin, ja C2-tasolla tällaisten esiintymien osuus on yli 60 % moniverbisistä konstruktioista. Myös MA-infinitiivit ilmaantuvat finiittiverbin laajennuksiksi jo taitotasolla A1, tosin taitotasolla A1–B1 ne ovat vielä harvinaisia ja esiintymiä on vain joitakin. Taitotasolla B2 MA-infinitiivin sisältävien konstruktioiden absoluuttinen esiintymistaajuus on kolminkertainen taitotasoon B1 verrattuna, ja niiden osuus kasvaa aina taitotasolle C2 saakka mutta jää siltäkin vain noin viidesosaan kaikista tarkasteltavista moniverbisistä konstruktiosta. Tulos on samansuuntainen kuin Paavolan (2008) havainto, että A-infinitiivitäydennykset ilmaantuvat suomenoppijoiden teksteihin aikaisemmin kuin MA-infinitiivitäydennykset. Moniverbisiin *olla*-verbin sisältäviin rakenteisiin MA-infinitiivi ilmaantuu Kynsijärven (2010) mukaan vasta C-tasolla. Partisiipit ilmaantuvat tarkasteltaviin konstruktioihin viimeisinä, taitotasolla B2, ja partisiipin sisältävä rakenne on tarkasteltavissa konstruktioissa selvästi harvinaisin.

Kuvion 2 ryhmä finiittiverbi + muu verbinmuoto sisältää esiintymät, joissa finiittiverbiä seuraava verbinmuoto on muu kuin infinitiivitai partisiippimuoto, esimerkiksi verbin persoonamuoto (6) tai verbin vartalo (7). Joidenkin esiintymien kohdalla ryhmittely on tulkinnanvaraista: esimerkin 7 konstruktiossa *voit kuntele* finiittiverbiä seuraava muoto poikkeaa selvästi *kuunnella*-verbin A-infinitiivistä, sen sijaan konstruktiossa *voit ota* kyse voi olla myös oikeinkirjoituksen horjunnasta (ks. myös Haapala 2008; Paavola 2008).

(6) Minä ajattelen että luokan **pitaisi on** lämpimämpi. (A2, F-629)

(7) Oman auton **voit ota** esimerkiksi vaunut jos lapset tarvitsevät, ruoka, lelut, vatet ja **voit kuntele** mitä sinä haluat. (B1, F-654)

Moniverbisissä konstruktioissa esiintyvien verbien leksikaalista variaatiota tarkasteltiin laskemalla aineistosta erikseen kaikki finiittisessä verbinmuodossa, A-infinitiivissä tai MA-infinitiivissä esiintyneet eri verbit sekä vielä erikseen kaikki A-infinitiivin tai MA-infinitiivin kanssa esiintyneet eri finiittiverbit (kuvio 3).

KUVIO 3. Verbien leksikaalinen variaatio taitotasoin

Kun moniverbisten konstruktioiden absoluuttinen frekvenssi aineistossa kasvaa, niiden leksikaalinen variaatio lisääntyy. Käytettyjen verbien kirjo kasvaa sekä moniverbisten konstruktioiden finiittiverbeissä että infinitiiveissä, minkä lisäksi myös kaikkien finiittiverbien kirjo kasvaa. Nyt tarkasteltavassa aineistossa A-infinitiivin kanssa moniverbisen konstruktion muodostavien eri verbien lukumäärä kasvaa taitotasolle C1 saakka, MA-infinitiivin laajennukseksi saavien finiittiverbien puolestaan taitotasolle C2 saakka. Myös infinitiiveissä verbien kirjo kasvaa taitotasolle C1 saakka. Konstruktioiden leksikaalisen variaation lisääntyminen näkyy myös taitotasolla toistuvien verbien määrässä: vain kerran esiintyvien infinitiivien osuus kaikista taitotason A-infinitiiveistä on suurin taitotasolla C2. Myös Paavolan (2008) mukaan verbien kirjo kasvaa selvästi B-tasolla ja ylimmillä taitotasolla *voida*-ketjujen A-infinitiiveissä on eniten eri verbejä ja eniten sellaisia verbejä, jotka eivät toistu.

Aineistossa A-infinitiivin kanssa esiintyvien verbien kirjoa verrattiin myös ”Isossa suomen kieliopissa” lueteltuihin A-infinitiivin kanssa esiintyviin verbeihin (§ 469). Pykälässä on verbiketjun muodostavia verbejä 16 ja infinitiivilausekkeen mahdollisesti objektiksi saavia 48. Näistä

tämän tutkimuksen aineistossa yleisimpiä ovat verbiketjun muodostavat verbit, joista aineiston moniverbisissä konstruktioissa on käytetty yhdeksää (*voida, pitää, täytyä, tarvita, saada, kannattaa, saattaa, alkaa, ehtiä*), muualla aineistossa finiittiverbinä neljää (*sopia, tahtoa, tavata, mahtaa*) ja A-infinitiivinä yhtä (*uhata*) ja joista kahta (*meinata* ja *taitaa*) ei esiinny aineistossa lainkaan. A-infinitiivin mahdollisesti objektiksi saavista verbeistä (VISK: §469) aineistossa on käytössä noin puolet. A-infinitiivin kanssa näistä verbeistä esiintyy 12 (*haluta, osata, yrittää, jaksaa, aikoa, uskaltaa, tahtoa, ajatella, muistaa, päättää, ra(a)skia, viitsiä*), muualla aineistossa 11 (*tietää, ymmärtää, nähdä, huomata, unohtaa, luvata, välittää, keksiä, pelätä, arvata, kehdata*). Seppälän (2013) tutkimuksessa yleisimmät A-infinitiivin kanssa esiintyvät verbit ovat *voida, haluta, saada, yrittää* ja *alkaa*, joista neljä ensimmäistä ovat myös tämän tutkimuksen aineistossa yhdeksän yleisimmän A-infinitiivin kanssa esiintyvän verbin joukossa. Eroa selittää se, että Seppälän tarkastelussa ei ollut mukana nesessiiviverbejä.

Lisäksi aineistossa esiintyy A-infinitiivin kanssa 13 muuta finiittiverbiä, jotka ovat yleisyysjärjestyksessä *pystyä, tulla, aloittaa, antaa, joutua, toivoa, auttaa, jäädä, neuvoa, opettaa, oppia, pyytää, valita*. Näistä vain kuusi ensimmäistä esiintyy aineistossa A-infinitiivin kanssa useammin kuin kerran. *Pystyä* ja *joutua* esiintyvät sekä A-infinitiivin että MA-infinitiivin kanssa (ks. myös Paavola 2008: 60–61; Seppälä 2013: 325–327). Verbin *aloittaa* yhdistäminen A-infinitiiviin ei ole oppijansuomessa harvinaista, Seppälän (2013: 331) mukaan se esiintyy useammin A-infinitiivin kuin teonnimen kanssa.

Moniverbisten konstruktioiden yleisin finiittiverbi on *voida* kaikilla muilla taitotasoilla kuin B1, jolla hieman sitä yleisempi on nesessiivinen *pitää*. Koko aineistossa yleisin konstruktio onkin *voida* + A-infinitiivi. Tätä selittävät sekä A-infinitiivin että *voida*-verbin yleisyys aineiston kaikilla taitotasoilla. *Voida* on koko aineiston toiseksi yleisin finiittiverbi heti *olla*-verbin jälkeen ja sen esiintymistä 90 % on A-infinitiivikonstruktiossa. Myös Seppälän (2013) mukaan *voida* on selvästi yleisin A-infinitiivin kanssa esiintyvä finiittiverbi. Seuraavaksi konstruktion

voida + A-infinitiivi käyttöä eri taitotasolla tarkastellaan aineistoesimerkkien avulla.

Tyypillisesti verbin *voida* kanssa käytetään A-infinitiiviä. Aineistosta löytyy vain yksi esiintymä, jossa kirjoittaja käyttää sen sijaan MA-infinitiiviä (8) (ks. myös Seilonen 2013: 106–107). Lisäksi etenkin taitotasolla B1 on esiintymiä, joissa finiittiverbiä seuraa muu kuin infinitiivi (9).

- (8) minä olen mielestani siksi sopivaa lähikaupassa on hyvää käyda heiti kuin tarvitsen jostaikin **voihakemaan** (A1, FF-277)
- (9) Oman auton hyvää puoli **voit mene** ihan van. (B1, F-669)

Taitotasolla A1 *voida*-konstruktiota käytetään sekä nollapersoonaisissa lauseissa (10) että persoonamuotoisena subjektin kanssa. Finiittiverbi voi jo tällä taitotasolla olla negatiivinen (11).

- (10) **voi olla** että niillä ei ole mitä sinä just halut. (A1, F-273)
- (11) Rakastan juustoa, mutta **en voi ostaa** monta erilaista merkijä. (A1, F-270)

Taitotasolla A2 konstruktion ilmaantuvat ensimmäiset rakenteellisen variaation merkit. Konstruktion osien väliin ilmaantuvat ensimmäiset adverbiset (12). Jo taitotasolla A2 verbi + verbi -rakenteet voivat alkaa ketjuuntua, vaikka infinitiiviin liitetyt infiniittiset täydennykset eivät vielä olisikaan täysin kohdekielen mukaisia (13).

- (12) **Ei voi nopesti löytää** tavaran hinnan. (A2, F-280)
- (13) Elokuvat tai laulut (suomeksi) **voivat auttaa oppia** kieltä. (A2, F-622)

Taitotasolla B1 konstruktiossa aletaan käyttää konjunktioilla *ja* sekä *tai* rinnastettuja infinitiivejä (14). Lisäksi ilmaukset pitenevät, kun erilaisia verbi + verbi -rakenteita aletaan yhdistellä (15).

- (14) Jos perhe matkustaa autolle, **voi pysähtyä** missä vain **ja katsoa** mitä haluat. (B1, F-640).
- (15) Kaupungissa on aina kiire, **voi olla vaikea löydä** ravintola, **voi olla** jono museossa. (B1, F-661)

Myös taitotasolla B2 infinitiivien rinnastaminen on melko yleistä. Lisäksi ilmaukset pitenevät, kun *voida*-konstruktion yhdistetään muita verbi + verbi -rakenteita (16, 17). Näissä esimerkeissä näkyvät myös konstruktion osien hajaantuminen, morfologinen variaatio niin finiittiverbissä kuin infiniittisessä verbinmuodossa sekä erilaiset idiomaattiset verbi-ilmaukset. Lisäksi tältä taitotasolta konstruktiosta löytyy ensimmäinen esiintymä, jossa A-infinitiiviin on lisätty liitepartikkeli (*voi oppiakkin*, F-679).

- (16) Myös koulussa on tärkeää että opettaja **voisi huomata** jos jollakulla opiskelijalla on ongelmia, opettaja **voi auttaa häntä ratkaisemaan ongelmia tai etsimään apua** jostakin henkilöstä tai yhteisöltä. (B2, F-679)
- (17) Kun on kymmentuhansia autoja, se **voi käydä hermoille aina etsiä** parkkipaikkaa. (B2, F-709)

C-tasolla *voida* + A-infinitiivi -konstruktion laajeneminen infinitiivejä rinnastamalla vähenee ja infiniittisten muotojen yhdisteleminen muilla tavoin lisääntyy (18). Myös muut kuin finiittiverbin laajennuksena toimivat infiniittiset muodot yleistyvät ja niitä käytetään samoissa virkkeissä moniverbisten konstruktioiden kanssa (19, 20).

- (18) ”Järkeä verorahojen käytön” puolesta **kirjoittanut** lukija väittää, että **graffitia voisi käyttää** laajemmin **piristämään** harmaata betonia. (C1, F-1024)
- (19) **Ei voi olla salittua** että jotkut **häiritsevät** jatkuvasti ihmisten kotirauhaa **soittamalla myydäkseen** turhia juttuja. (C2, F-1088)
- (20) **Ei tarvitse odottaa** kylminä sateisina päivinä pienellä pysäkillä ilman katosta **palellen**, vaan **voi asettua istumaan** autoon **ja lähteä** valittuun paikkaan. (C1, F-687)

Esimerkissä 20 leksikaalinen variaatio näkyy sekä finiittiverbissä että A-infinitiivissä. Ensimmäinen moniverbisistä konstruktiosta sisältää kieltoverbin *ei*, ja *voida*-verbin sisältävässä konstruktiossa infiniittisiä verbinmuotoja yhdistetään sekä ketjuuntumalla (*voi asettua istumaan* eikä esim. *voi istua*) että rinnastamalla (*voi asettua ja lähteä*). Lisäksi kirjoittaja käyttää virkkeessä E-infinitiiviä (*palellen*).

Seuraavaksi tarkastellaan finiittiverbin ja MA-infinitiivin sisältävien konstruktioiden käyttöä eri taitotasolla. Taitotasolla A1 ja A2 MA-infinitiivi on harvinainen ja sijamuodon valinnassa on selvästi horjuntaa. MA-infinitiivin oikean sijamuodon valinnan ongelmallisuuden oppijansuomessa on havainnut myös Seppälä (2013). Moniverbin konstruktio voi kuitenkin olla myös täysin kohdekielen mukainen, vaikka muissa verbirakenteissa olisi vielä ongelmia (21) tai jäädä muodon kohdekielisyydestä huolimatta merkitykseltään epäselväksi (22): kurssipalautteessa käyttämällään *kieli oppii puhumaan* kirjoittaja voi tarkoittaa, että kieltä pitäisi oppia myös puhumaan tai mahdollisesti että kieltä oppii puhumalla.

- (21) Minä **olin syömässä** ravintolassa Helsingissa, minä nähnyt 3 huonoa asiaa ja 1 hyvä asia (A1, F-1012)
- (22) Me puhumme vähän kursilla, vain opettaja. | **Kieli oppii puhumaan, ei vain kuuntelemaan.** Kun meidän täytyy sanoa tai kysyä jotakin, se on oikein vaikea. (A2, F-622)

Myös taitotasolla B1 MA-infinitiivin sisältäviä moniverbisiä konstruktioita käytetään vain vähän. Konstruktiot kuitenkin monipuolistuvat, vaikka esiintymät ovat vielä yksittäisiä. Tällä taitotasolla aineiston teksteihin ilmaantuvat merkitykseltään futuurinen *tulla tekemään* (23) sekä konstruktio *jäää tekemättä* (24). Näistä *tulla tekemään* ilmaantuu Puhakan (2010) mukaan aikuisten aineiston teksteihin jo taitotasolla A2 ja nuorten aineiston teksteihin heti taitotasolla A1. Taitotason B1 teksteissä MA-infinitiivi voidaan myös yhdistää finiittiverbin ja A-infinitiivin sisältävään konstruktion (25).

- (23) Mutta ilman auto **tule olemaan** vaikea että ainoa mitä voidaan tehdä tämän asian eteen on se että keksitään keinoja millä voidaan välttää näitä vahingoja Mikä auto jätää. (B1, F-648)
- (24) Kansa unohtuu ja kaikki luvattut asiat **jäävät tekemättä.** (B1, F-403)
- (25) Vanhemmat **pitää opettaa oman lapset kunnioittamaan** opettajat, henkilökunta ja muuta oppilaita. (B1, F-641)

Taitotasolla B2 finiittiverbin ja MA-infinitiivin sisältävien konstruktioiden absoluuttinen frekvenssi on noin kaksinkertainen taitotasoon B1 verrattuna, samoin konstruktioissa käytettyjen finiittiverbien kirjo. Miltei kaikissa esiintymissä MA-infinitiivi on illatiivissa. Illatiivi on myös Seppälän (2013) mukaan MA-infinitiivin yleisin sijamuoto. Taitotasolla B2 konstruktioit voivat hajaantua (26), MA-infinitiivejä voidaan rinnastaa (27) ja niitä voidaan yhdistää finiittiverbin ja A-infinitiivin sisältäviin konstruktioihin (28).

- (26) Tämä kaikki analysointi **auttaa** heitä paremmin **auttamaan** heidän lastensa. (B2, F-676)
- (27) Koulu on paikka, jossa lapsi **oppi kirjoittamaan ja lukemaan**. (B2, F-708)
- (28) Minusta meidän **täytyy pyrkkä käyttämään** autoja vähemmän näissä olosuhteissa. (B2, F-700)

Taitotasoilla C1 ja C2 finiittiverbin ja MA-infinitiivin sisältävien konstruktioiden frekvenssi on kaksinkertainen taitotasoon B2 verrattuna. Myös morfologinen ja leksikaalinen variaatio kasvavat. Eri verbejä on taitotasolla C2 eniten sekä finiittiverbeinä että MA-infinitiiveinä. Finiittiverbien kirjo kasvaa lähes puolitoistakertaiseksi taitotasojen C1 ja C2 välillä, infinitiivinä käytettyjen verbien kirjo puolestaan on yli kaksinkertainen taitotasolla C1 taitotasoon B2 verrattuna ja kasvaa vielä hieman taitotasolle C2.

Vaikka eri sijamuotoja on eniten käytössä taitotasoilla C1 ja C2, myös niillä on vain yksittäisiä esiintymiä MA-infinitiivin adessiivista ja abessiivista. Yleisin sijamuoto on illatiivi, joka kattaa kolme neljäsosaa kaikista esiintymistä. Toiseksi yleisin on inessiivi (29, 30), jota käytetään etenkin leksikaalistuneessa ilmauksessa *olla olemassa*. Finiittiverbin ja MA-infinitiivin muodostamista verbiliitoista C-tasolla esiintyvät *olla tekemättä*, *jäädä tekemättä* ja *jättää tekemättä*. Taitotasolla C2 *jättää tekemättä* esiintyy myös osana moniverbistä konstruktioita, jonka finiittiverbinä on *yrittää* (31). Lisäksi taitotasolla C2 on aineiston ainoa *ruveta*-verbin esiintymä (32).

- (29) Itse **olisin** luontokohdetta **ihailemassa**. (C1, F-702)
- (30) Ehdokkaat **istuvat** studiossa **kertomassa** kuka perheestä vie roskat ulos ja vaihtelevat ruokaohjeita. (C2, F-1006)
- (31) Kun minä olen lähellä he todella **yrittävät jättää** rumat sanat **sanomatta**. (C1, F-1039)
- (32) Kun olin syönyt suklaata, niin hampaani **rupesi särkemään**. (C2, F-245)

Muista MA-infinitiivin kanssa verbiketjun muodostavista seitsemästä verbistä (VISK: § 496) on aineiston moniverbisissä konstruktioissa käytössä vain yksi, *pyrkiä*, joka esiintyy aineistossa finiittiverbinä seitsemän kertaa mutta vain kahdesti moniverbisessä konstruktiossa (taitotasolla B2 ja C2). Muista mahdollisista verbeistä *sattua* esiintyy aineiston teksteissä vain muissa kuin moniverbisissä konstruktiossa, verbit *lakata*, *pakata* ja *tupata* puolestaan eivät esiinny aineistossa lainkaan. Kaikki aineiston moniverbisten konstruktioiden finiittiverbinä käytetyt *alkaa*-verbit esiintyvät A-infinitiivin kanssa.

Kun aineiston moniverbisissä konstruktiossa esiintyviä finiittiverbejä verrataan ”Ison suomen kieliopin” (VISK: § 479) muotteihin, joissa MA-infinitiivilauseketta voidaan käyttää, havaitaan, että eniten on suuntautumis- ja vaikuttamismuoteissa käytettäviä verbejä (18 eri verbiä) ja että estämis- ja estymismuoteissa käytettävistä verbeistä aineiston moniverbisissä konstruktiossa esiintyy vain yksi, *estää* (33).

- (33) **Eikä** mitkään valvontakamerat ja poistamiset **estä** nuoria **tekemästä** niitä. (C2, F-1025)

Finiiittiverbin ja partisiippimuodon sisältävät konstruktiot ilmaantuvat aineiston teksteihin tarkasteltavista rakenteista viimeisenä, taitotasolla B2. Puhakan (2010) aineistossa, joka sisältää nyt tarkasteltujen mielipidetekstien lisäksi viestejä, rakenne *tulee tehtyä* ilmaantuu aikuisten aineiston teksteihin jo yhtä taitotasoa aikaisemmin. Nominilausekkeisiin ensimmäiset partisiipit ilmaantuvat jo taitotasolla A2, tosin niissäkin ne alkavat yleistyä vasta taitotasolla B2. Oppijansuomen melko vähäiseen partisiippien käyttöön on kiinnittänyt huomiota myös Ivaska (2014: 176–177), joka on todennut, että VA-partisiippi esiintyy edistyneessä

oppijansuomessa etenkin referatiivirakenteen predikaattina harvemmin kuin äidinkielisessä vertailuaineistossa.

Suurin osa partisiipin sisältävistä moniverbisistä konstruktioista on erilaisia verbiliittoja. ”Ison suomen kieliopin” (VISK: § 496) luettelemista havaintoverbin ja partisiipin muodostamista verbiketjuista aineistossa on vain yksi esiintymä taitotasolla C2 (34). Aineistossa yleisin finiitti-verbin ja partisiipin sisältävä konstruktio on taitotasolla B2 ilmaantuva nesessiivinen *on tehtävä*, joka taitotasolla C1 kattaa kaksi kolmasosaa ja taitotasolla C2 yli puolet konstruktion esiintymistä (rakenteen käytöstä ks. myös Seilonen 2013). Muista mahdollisista verbiliitoista on aineistossa lähinnä yksittäisiä esiintymiä: *tulla tehtyä* esiintyy taitotasolla B2–C2 kerran kullakin, *olla tehtävissä* taitotasolla C2 kahdesti ja *tulla tehneeksi* taitotasolla C2 kerran.

(34) Ainona ratkaisuna **näyttää olevan muuttaa** muualle **kertomatta** uutta osoitetta! (C2, F-1088)

Myös partisiipin sisältäviä moniverbisiä rakenteita voidaan rinnastaa sekä yhdistää muihin infiniittisiin muotoihin, kuten esimerkissä (34).

5. Lopuksi

Tässä artikkelissa esiteltyjen tutkimustulosten mukaan moniverbiset konstruktioit ilmaantuvat aineiston teksteihin heti taitotasolla A1 ja alkavat yleistyä taitotasolla B1. Moniverbisissä konstruktioissa esiintyvien finiittiverbien osuus kaikista finiittiverbeistä lähes kaksinkertaisuus taitotasojen A2 ja B1 välillä. Tulos on linjassa aiempien tulosten (Haapala 2008; Kynsijärvi 2008; Paavola 2008; Puhakka 2010; Seilonen 2013) kanssa. Esiintymien määrän muutoksen voi olettaa näkyvän myös syntaktisen kompleksisuuden määrällisissä mittareissa. Samasta aineistosta aiemmin tehdyn määrällisen tutkimuksen mukaan sekä lauseet että T-yksiköt ovat taitotasolla A1 ja A2 lyhyempiä kuin muilla taitotasolla ja erot ovat tilastollisesti merkitseviä (Mylläri 2020). Moniverbisten konstruktioiden yleistymisen ei yksin selitä näitä eroja, mutta voi osaltaan vaikuttaa niihin.

Keskitasolla ja ylimmillä taitotasoilla moniverbisten konstruktioiden suhteellisessa frekvenssissä ei tapahdu suuria muutoksia, mutta konstruktioiden variaatio lisääntyy: niissä käytettyjen verbien kirjo laajenee ja A-infinitiivin rinnalle käyttöön tulevat MA-infinitiivin eri sijamuodot sekä partisiippimuodot. Ylimmillä taitotasoilla on käytössä eniten erilaisia konstruktioita. Myös tämä tulos on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa (Haapala 2008; Kynsijärvi 2008; Paavola 2008; Puhakka 2010; Seilonen 2013). Muutokset moniverbisissä konstruktioissa voivat näkyä syntaktisen kompleksisuuden määrällisissä mittareissa. Kun infiniittisiä muotoja rinnastetaan ja infiniittiset muodot saavat omia infiniittisiä laajennuksia, moniverbisten konstruktioiden piteneminen voi näkyä myös lauseiden ja T-yksiköiden pitenemisestä. Toisaalta rinnastuksissa käytetyt elliptiset rakenteet voivat tiivistää ilmaisua ja näin pienentää lauseiden ja T-yksiköiden sanamäärää.

Leksikaalinen ja morfologinen variaatio sen sijaan eivät näy syntaktisen kompleksisuuden määrällisissä mittareissa. Mittareiden ulottumattomiin jää myös se, että ylempillä taitotasoilla käyttöön tulevat merkitykseltään eriytyneet konstruktio ja että ilmausten idiomaattisuus lisääntyy. Teksteissä käytettyjen verbien ja infiniittisten verbinmuotojen kirjo laajeneminen kuitenkin kasvattavat kielisysteemin osien ja erilaisen yhdistämistapojen määrää ja monipuolistavat näin oppijan käytössä olevia kielenpiirteitä, mikä voitaisiin tulkita kompleksisuuden lisääntymiseksi (vrt. Bulté & Housen 2012; Ortega 2003). Tulokset moniverbisten konstruktioiden sanastollisesta ja rakenteellisesta laajenemisesta ilman muutoksia konstruktion sanamäärässä tukevat osaltaan näkemyksiä, joiden mukaan rakenteiden monipuolisuus pitäisi ottaa aiempaa paremmin huomioon syntaktisen kompleksisuuden mittaamisessa (De Clercq & Housen 2017) ja ettei kompleksisuuden eri puolia välttämättä tavoiteta pelkillä määrällisillä mittareilla (Larsen-Freeman 2009; Martin 2013; Reiman 2011b).

Tässä tutkimuksessa oppijansuomen kompleksisuutta on tarkasteltu ryhmätasolla poikittaisaineistossa, joka on melko pieni ja koostuu vain yhdestä tehtävätyypistä. Vaikka ryhmätason tarkastelulla ei tavoiteta

yksilöllistä vaihtelua, se antaa yleiskuvan kompleksisuuden kehittymisestä. Lisäksi variaatio voi tulla yksittäisiä tekstejä selvemmin esiin ryhmätason tarkastelussa. Kun konstruktioiden varanto laajenee, yksittäisen konstruktion puuttuminen tuotoksesta ei välttämättä tarkoita, että se puuttuisi kielivarannosta. Esimerkiksi nesessiivisyyden ilmausten kirjo on laajin C-tasolla (Seilonen 2014), jolloin on mahdollista ja myös todennäköistä, että etenkin lyhyessä tekstissä kirjoittaja käyttää vain joitakin hallussaan olevista keinoista. Poikittaisaineisto ei myöskään tavoita yksilön kielen kehitystä vaan kertoo tarkasteltavan kielenpiirteiden esiintymisestä eri taitotasolla. Lisäksi tulosten yleistämisessä on otettava huomioon, että syntaktisessa kompleksisuudessa voi olla eroja tehtävätyyppien ja tekstilajien välillä (esim. Michel 2017; Pallotti 2009).

Vaikka tämän tutkimuksen tuloksia ei sellaisenaan voi käyttää erottelemaan taitotasoa toisistaan tai sijoittamaan yksittäisiä tekstejä taitotasolle, ne antavat yleiskuvan oppijansuomen kompleksisuuden moniulotteisuudesta. Lisäksi ne osoittavat, että suomen kaltaisessa morfologisesti rikkaassa kielessä syntaktinen, morfologinen ja leksikaalinen kompleksisuus voivat kietoutua yhteen monella eri tavalla, myös sellaisilla, jotka eivät tule näkyviin syntaktisen kompleksisuuden usein käytetyillä lauseen tai T-yksikön sanamääriin perustuvilla määrällisillä mittareilla. Samoin sanavaraston kasvun tai abstraktien rakenteiden ilmaantumisen tarkastelu näyttäisivät tuovan esiin vain osan kompleksisuuden monista ulottuvuuksista. Tässä tutkimuksessa käytetty konstruktiolähtöinen tarkastelutapa yhdistää eri näkökulmia ja voisi siten esimerkiksi kielen tilanteiseen vaihteluun kohdistuvaan tutkimukseen yhdistettynä syventää kuvaa oppijankielen kompleksisuudesta ja sen kehittymisestä edelleen.

Lähteet

- Alanen, Riikka, Ari Huhta, Mirja Tarnanen 2010. Designing and assessing L2 writing tasks across CEFR proficiency levels. – Inge Bartning, Maisa Martin, Ineke Vedder (eds.). *Communicative Proficiency and Linguistic Development: Intersections Between SLA and Language Testing Research*. Rome: Edisegno srl., 21–56.
- Bardovi-Harlig, Kathleen 1992. A second look at T-Unit analysis: Reconsidering the sentence. – *Tesol Quarterly* 26 (2), 390–395. <https://doi.org/10.2307/3587016>
- Biber, Douglas, Bethany Gray, Kornwipa Poonpon 2011. Should we use characteristics of conversation to measure grammatical complexity in L2 writing development? – *TESOL Quarterly* 45 (1), 5–35. <https://doi.org/10.5054/tq.2011.244483>
- Brunni, Sisko, Marja-Liisa Lehto, Jarmo H. Jantunen, Valtteri Airaksinen 2015. How to annotate morphologically rich learner language: Principles, problems and solutions. – *Bergen Language and Linguistics Studies* 6, 133–152. <https://doi.org/10.15845/bells.v6i0.812>
- Bulté, Bram, Alex Housen 2012. Defining and operationalising L2 complexity. – Alex Housen, Ineke Vedder, Folkert Kuiken (eds.). *Dimensions of L2 Performance and Proficiency: Complexity, Accuracy and Fluency in SLA*. *Language Learning & Language Teaching* 32. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 21–46. <https://doi.org/10.1075/llt.32.02bul>
- De Clercq, Bastien, Alex Housen 2017. A cross-linguistic perspective on syntactic complexity in L2 development: Syntactic elaboration and diversity. – *The Modern Language Journal* 101 (2), 315–334. <https://doi.org/10.1111/modl.12396>
- Ellis, Rod, Gary Barkhuizen 2005. *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- EVK 2003 = Eurooppalainen viitekehys 2003. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Helsinki: WSOY.
- Haapala, Terhi 2008. Finiittiverbeistä verbiketjuihin: verbiytimien kompleksistuminen S2-oppijoiden kielessä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Herlin, Ilona, Laura Visapää 2005. *Elävä kielioppi*. Suomen infiniittisten rakenteiden dynamiikkaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1021. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Housen, Alex, Bastien De Clercq, Folkert Kuiken, Ineke Vedder 2019. Multiple approaches to complexity in second language research. – *Second Language Research* 35 (1), 3–21. <https://doi.org/10.1177/0267658318809765>

- Huhta, Ari, Riikka Alanen, Mirja Tarnanen, Maisa Martin, Tuija Hirvelä 2014. Assessing learners' writing skills in a SLA study: Validating the rating process across tasks, scales and languages. – *Language Testing* 31 (3), 307–328. <https://doi.org/10.1177/0265532214526176>
- Ivaska, Ilmari 2014. Edistyneen oppijansuomen avainrakenteita. Korpusnäkökulma kahden kielimuodon tyypillisiin rakenteellisiin eroihin. – *Virittäjä* 118 (2), 161–193.
- Jantunen, Jarmo H., Silja Pirkola 2015. Oppijansuomen sähköiset tutkimusaineistot: Nykytilanne. – *Virittäjä* 119 (1), 88–103.
- Kuiken, Folkert, Ineke Vedder 2019. Syntactic complexity across proficiency and languages: L2 and L1 writing in Dutch, Italian and Spanish. – *International Journal of Applied Linguistics* 29 (2), 192–210. <https://doi.org/10.1111/ijal.12256>
- Kyle, Kristopher, Scott A. Crossley 2018. Measuring syntactic complexity in L2 writing using fine grained clausal and phrasal indices. – *The Modern Language Journal* 102 (2), 333–349. <https://doi.org/10.1111/modl.12468>
- Kynsijärvi, Taru 2007. *Se johtuu siitä, että minulla oli muistinmenetys: Olla-verbirakenteiden kehkeytyminen oppijankielessä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Larsen-Freeman, Diane 2006. The emergence of complexity, fluency, and accuracy in the oral and written production of five Chinese learners of English. – *Applied Linguistics* 27 (4), 590–619. <https://doi.org/10.1093/applin/aml029>
- Larsen-Freeman, Diane 2009. Adjusting expectations: The study of complexity, accuracy, and fluency in second language acquisition. – *Applied Linguistics* 30 (4), 579–589. <https://doi.org/10.1093/applin/amp043>
- Martin, Maisa 2013. The complex simple: A problematic adjective in the CEFR writing scales. – *Nordand* 8 (2), 63–85.
- Martin, Maisa, Sanna Mustonen, Nina Reiman, Marja Seilonen 2010. On becoming an independent user. – Inge Bartning, Maisa Martin, Ineke Vedder (eds.). *Communicative Proficiency and Linguistic Development: Intersections Between SLA and Language Testing Research*. Rome: Edisegno srl, 57–80.
- Michel, Marije 2017. Complexity, accuracy, and fluency in L2 production. – Shawn Loewen, Masatoshi Sato (eds.). *The Routledge Handbook of Instructed Second Language Acquisition*. Florence: Routledge, 50–68. <https://doi.org/10.4324/9781315676968-4>

- Mylläri, Taina 2020. Measuring syntactic complexity in learner Finnish. – *Journal of Applied Language Studies* 14 (2), 67–92. <https://doi.org/10.47862/apples.99134>
- Niiranen, Leena 2010. Tapaustutkimus kolmen suomenoppijan kompleksisista verbikonstruktioista. – *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 20, 155–190. <https://doi.org/10.5128/LV20.05>
- Norris, John M., Lourdes Ortega 2009. Towards an organic approach to investigating CAF in instructed SLA: The case of complexity. – *Applied Linguistics* 30 (4), 555–578. <https://doi.org/10.1093/applin/amp044>
- Ortega, Lourdes 2003. Syntactic complexity measures and their relationship to L2 proficiency: A research synthesis of college-level L2 writing. – *Applied Linguistics* 24 (4), 492–518. <https://doi.org/10.1093/applin/24.4.492>
- Paavola, Vilja 2008. *Haluaisitko mennä muunkansa kalastaman?* Verbiketjujen kehkeytyminen suomi toisena kielenä -oppijoiden kielessä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Pallotti, Gabriele 2009. CAF: Defining, refining and differentiating constructs. – *Applied Linguistics* 30 (4), 590–601. <https://doi.org/10.1093/applin/amp045>
- Puhakka, Martta 2010. *Sit se meni ja tuli hetken päästä takas: Verbit mennä ja tulla* suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Reiman, Nina 2011a. Transitiivikonstruktio ikkunana syntaksin kehitykseen: Infinitiiviset rakenteet ja passiivi taidon indikaattoreina S2-oppilaiden teksteissä. – *AFinLae Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 3, 142–157.
- Reiman, Nina 2011b. Two faces of complexity: structural measures and diversity of constructions. – *Nordand* 6 (2), 9–23.
- Reiman, Nina 2014. Yläkoulun S2-oppilaiden transitiivi-ilmausten käyttö Eurooppalaisen viitekehysten taitotasolla. – *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 24, 183–220. <https://doi.org/10.5128/LV24.07>
- Rimmer, Wayne 2006. Measuring grammatical complexity: The Gordian knot. – *Language Testing* 23 (4), 497–519. <https://doi.org/10.1191/0265532206lt339oa>
- Seilonen, Marja 2013. Epäsuora henkilöön viittaaminen oppijansuomessa. *Jyväskylä Studies in Humanities* 197. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Seppälä, Tanja 2013. Oppijansuomen kolligaatit ketjuuntuvissa verbirakenteissa. – *Lähivertailuja* 23, 315–340. <https://doi.org/10.5128/LV23.13>
- Shore, Susanna 2020. Lauseita ja vesinokkaeläimiä: Perinteisestä funktionaaliseen lauseoppiin. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia* 1460. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Spoelman, Marianne, Marjolijn Verspoor 2010. Dynamic patterns in development of accuracy and complexity: A longitudinal case study in the acquisition of Finnish. – *Applied Linguistics* 31 (4), 532–553. <https://doi.org/10.1093/applin/amq001>
- Tilma, Corinne 2014. The dynamics of foreign versus second language development in Finnish writing. *Jyväskylä Studies in Humanities* 233. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Vilkuna, Maria 2003. Suomen lauseopin perusteet. Helsinki: Edita.
- VISK = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio: <http://scripta.kotus.fi/visk>
- Wolfe-Quintero, Kate, Shunji Inagaki, Hae-Young Kim 1998. Second Language Development in Writing: Measures of Fluency, Accuracy, and Complexity. Technical Report No. 1. Honolulu: Second Language Teaching and Curriculum Center.

Taina Mylläri

Vilnius University, Centre for Scandinavian Studies
 Universiteto gatve 5, LT-01131 Vilnius, Lithuania
 taina.myllari@flf.vu.lt
 Kieli- ja viestintätieteiden laitos
 PL 35, FI-40014 Jyväskylän yliopisto, Finland
 taina.myllari@jyu.fi

Verb constructions and complexity across proficiency levels in learner Finnish

TAINA MYLLÄRI

Vilnius University, University of Jyväskylä

Learner language development can be analysed by measuring complexity, accuracy and fluency.

Complexity, our focus here, can be defined as the range and sophistication of learner language. Syntactic complexity is typically analysed by quantitatively measuring the length of production units or the amount of subordination rather than by exploring syntactic variation and diversity in learner language. In this article, the development of syntactic complexity in written learner Finnish across the CEFR proficiency levels is studied by exploring changes in the use of non-finite verb constructions. The aim of the study is to bring to light differences in complexity that are not captured by the traditional quantitative measures of syntactic complexity.

The data in the study comprise 241 written learner Finnish texts (23,596 words) from the University of Jyväskylä Cefling project corpus and they cover all CEFR levels, from A1 to C2. The data are explored both quantitatively and qualitatively. The focus of the study is on the changes in the use of verb constructions containing a finite verb and at least one non-finitive verb form, and on how those changes may reflect the development of syntactic complexity.

The results show that the constructions studied do not necessarily grow in length but instead become more varied both lexically and structurally as proficiency increases. Such changes are not revealed by quantitative measures of syntactic complexity focusing on the length of production units. Hence, the results support calls to adopt a more qualitative approach to investigating syntactic complexity. They also suggest that, in some languages, syntactic, morphological and lexical complexity cannot always be separated.

Keywords: learner language; CEFR proficiency levels; syntactic complexity; infinitive constructions; Finnish